

En PDF-artikel fra www.salmedatabasen.dk af
Martin L. Hornstrup, organist og medlem af Syng Nyts styregruppe

Ny salmer? Ja – men hvordan?

Ny salmer? Ja – men hvordan?

Praktiske idéer til at introducere nye salmer i menigheden.

Martin L. Hornstrup, Organist ved Gellerup Kirke, medlem af Syng Nyts styregruppe

Tilegnelse af nye salmer er pr. definition en svær disciplin. Dels fordi der er tale om salmer, en nichegenre inden for musik, som besynger emner, der ligger i udkanten af, hvad vi rationelt kan forstå og forklare, og hvis ærinde er at udfordre os intellektuelt og åndeligt. Dels fordi de er nye, og alt nyt har en tendens til at vække en vis skepsis i menneskesindet. Hertil kommer at ambitionen ikke kun er, at menigheden skal lære en ny salme, men snarere at de skal tilegne sig den – gøre salmens ord til sine egne – tage den ind over sit liv og reflektere over den. Vejen til denne 'liflige sang af hjertens grund' kan være vældig lang og bumpet.

Når jeg alligevel opfordrer til at kaste sig over udfordringen, er det fordi jeg oplever, at der er noget godt at hente i de nye salmer. Når først alle de tekniske udfordringer er overvundet, sidder jeg som salmesanger tilbage med et nyt sprog at synge til og om Gud på, og til at sammensynge mig med den øvrige menighed. Et sprog, hvis ordforråd, billedsprog, referenceramme og tonesprog lægger sig tættere op ad det sprog, jeg normalt benytter mig af, og derfor bliver mere vedkommende.

Men, som sagt, mange ting kan forstyrre undervejs til målet. Herunder vil jeg forsøge at skitsere nogle do's and don'ts i forbindelse med tilegnelsen af nye salmer i menigheden, baseret på mine erfaringer gennem 10 år som kirkemusiker i Gellerup Kirke i Aarhus, hvor vi holder meget af at synge nye salmer.

Forskellige måder at introducere nye salmer og melodier på

Jeg kan høre på mine kirkemusikalske kolleger rundt om i landet, at kreativiteten er stor mht. at introducere nye melodier og salmer. Nogen improviserer præludiet over den nye salme, som skal synges senere i gudstjenesten. Nogen lader koret synge en ny salme som mettet, for derefter at sætte samme salme på som fællessalme den efterfølgende søndag. Nogen vælger en 'månedens salme', som synges til alle månedens gudstjenester. Nogen spiller nye melodier under nadveruddelingen eller lægger nye salmer på denne plads og synger dem måske endda flere gange. Nogen inviterer til at komme og 'øve' inden gudstjenesten begynder. Nogen arrangerer sangaftner/eftermiddage, hvor nogle af de kommende søndages nye salmer introduceres. Ligesom der sniger sig nye salmer ind til kirkernes mange aktiviteter uden for gudstjenesterne såsom babysalmesang, højskoleeftermiddage, sogneaftner etc. Alt sammen tiltag, som er med til at sætte fokus på de nye salmer og skabe liv omkring dem. Det er glædeligt, og lad os gøre det, så meget som vi kan!

Men hvis man, som vi, fra søndag til søndag sidder med forskellige mennesker i menigheden, kan man ikke regne med, at de kan huske en salme fra sidste søndag eller fra seneste salmeaften. Så hvis vores ambition er, at hele den menighed, som er til stede ved en konkret gudstjeneste, skal kunne synge med, så skylder vi også at give dem en rimelig håndsrækning til at lære de tekniske dele af salmen, altså melodien forløb og tekstens placering.

Egne erfaringer med at introducere nye salmer og melodier

A. Spil melodien igennem (gerne enstemmigt) på orglet eller flyglet som introduktion til salmen. Det har den fordel, at der ikke skal siges noget, man kan bare gøre det. Enstemmighed virker mindre forvirrende end flerstemmighed for de fleste menige sangere. Det er dog en ulempe, at man kun får én "chance", og måske var menigheden optaget af at slå op i bogen, mens der blev spillet og glemte at lytte fokuseret. En anden ulempe er, at det for mange er svært at 'oversætte' lyden af et instrument til sin egen stemme. Det er ganske enkelt lettere at imitere en frase, man har hørt sunget, end en man har hørt spillet.

B. Lad koret/kirkesangeren synge første vers igennem, hvorefter menigheden synger hele salmen forfra. Dette kræver en regibemærkning forud, så alle er klar over, at dette er modellen. Nogen oplever den slags replikker som forstyrrende for gudstjenestens flow. Min erfaring er dog, at det sagtens kan gøres rimelig elegant – og hos os opleves det nærmest som en del af liturgien, da vi bruger samme formulering, hver gang vi benytter os af denne model. Det har ydermere den fordel, at jeg som kirkemusiker kan spille melodien igennem en gang som introduktion, inden koret så synger første vers. Når det bliver menighedens tur til at synge, har de altså haft to gennemspilninger til at lytte sig ind på salmen.

C. Lav en decideret indstudering af salmen, hvor du adresserer menigheden mere som et kor. Denne model er i mine øjne den, som giver størst succes. Den rummer dog også en hel stribe nye problematikker, som man bør forholde sig til.

Første problematik er placeringen. Hvor i gudstjenesten er det passende at indlægge en 'pædagogisk' seance? Hvis det ligger midt i en gudstjeneste kan det let opleves, som om man zapper ud af gudstjenestens underliggende dynamik for at 'øve' sig. Og for mange organister tror jeg, det vil opleves som upassende at tage ordet midt under en gudstjeneste. Gå forsigtigt

frem, og lyt til, hvordan menigheden oplever det.

Det, der virker godt hos os, er at lave en lille indstudering mellem klokkeringningen og bedeslagene. Her har de fleste i menigheden indfundet sig i kirken, men vi er endnu ikke rigtig gået i gang.

Guide til indstudering

Her følger min 7-trins guide til en god indstudering. Denne vejledning kan i øvrigt bruges ved alle mulige andre givne lejligheder, hvor man gerne hurtigt vil lære folk en ny salme.

1. Skab god kontakt med menigheden. Sørg for, at du kan se og høre dem, og at de kan se og høre dig. Smil, se op og vær inviterende og venlig.

2. Sørg for, at menigheden har en letlæselig version af salmen, og at der er noder til. Langt fra alle læser noder, men er der bare tre i forsamlingen, som gør, kan de blive en stor hjælp i indstuderingsprocessen.

3. Kom med en kort, relevant replik om salmen. Det er ikke vigtigt, at du får nævnt både komponist og digter og årstal og plads i kirkeåret og alle de sjove små anekdoter du kan. Find den ene ting, der motiverer valget af salmen allermest. Det er vigtigt at bruge tiden på at synge salmen og ikke at tale om den! Og hvis salmen er god, så vil den tale for sig selv, helt uden at du har måttet hjælpe den på vej.

4. Vær loyal over for salmen og præsentér den så åbent og nøgternt som muligt. Hvis du sætter for mange ord på, hvor fantastisk du synes salmen er, risikerer du let at skabe modstand hos menigheden. Og modsat, hvis du får udstillet alle salmens åbenlyse svagheder, så føler menigheden sig også mindre motiveret. Lad menigheden selv gøre sig erfaringer med salmen. Undlad f.eks. at sige 'Der er nogle lidt svære rytmer' eller 'Den går lidt højt op'. Selvom det måske er rigtigt, så er du lynhurtigt med til at farve menighedens oplevelse af salmen.

5. Begynd med kun at bruge din stemme, sæt instrument på senere i processen. Syng en linje

ad gangen og lad menigheden gentage efter dig. At bruge din stemme som det eneste i rummet har ofte den sideeffekt, at folk bliver meget stille, når de skal lytte. Og når først du har 'turdet' synge salmen, bliver det mindre 'grænseoverskridende' for menigheden også at gøre det. Har du ikke en stor sangstemme, så vend det til din fordel, at du lyder helt almindelig, og at du ikke forlanger mere af din menighed, end at de også synger helt almindeligt. Og har du slet ikke stemmen til at lede indstuderingen, så spørg din kirkesanger, en fra koret eller en habil sanger fra menigheden om at hjælpe dig.

6. Hold et musikalsk flow gennem hele indstuderingen. Hold rytmen kørende, så vidt muligt – uden at blive hektisk. Bevar roen og syng hellere lidt for langsomt end for hurtigt. Hvis du tøver, bliver usikker, taber tråden, pludselig skal hen og tjekke tonerne på klaveret eller lignende, mister du med det samme menighedens koncentration, og din usikkerhed forplanter sig lynhurtigt i forsamlingen og i den efterfølgende afsyngning af salmen. Så vær godt forberedt! Lær gerne teksten til første vers udenad, så du kan se op og lytte undervejs.

7. Arbejd med første vers. Syng første linje og lad menigheden gentage. Sørg for at holde rytmen mellem din frase og gentagelsen. Ved meget lange vers kan det give mening at synge to linjer ad gangen og derefter lade menigheden gentage de to linjer. Du kan evt. understøtte de enkelte fraser ved at indikere tonehøjden med din ene hånd (grundtonen ca. ud for solar plexus, jo højere melodien går op, desto højere flytter du din hånd og tilsvarende nedad). Arbejd dig igennem linje for linje. Syng derefter hele verset igennem sammen med menigheden. Sæt derefter instrument på. Det er naturligt at gå tilbage og tage noget igen, som du kan høre skaber problemer, men sig ikke: 'I synger forkert' eller 'Det lyder, som om der er problemer'. Det er vigtigere at holde flowet i forløbet – at synge videre uden at bryde rytmen – end at give forklaringer undervejs. Tal ikke ned til din menighed, det er ubehageligt at blive korrekset. Men ros dem heller ikke, for så gør du salmesangen til

noget, de skal præstere eller vurderes på. Det er nok at sige: 'Tak! Nu vurderer jeg, at vi er klar til at synge hele salmen.'

Sidegevinster

Jeg vil gerne nævne nogle af de sidegevinster, jeg oplever, ved at lægge en kort indstudering umiddelbart inden højmessebegyndelsen.

- Det giver en blød landing i kirkerummet, at det første man møder er en venlig og menneskelig organist, som er der for at hjælpe én.
- Følelsen af at vi forbereder os stemmer sindet og lægger forventning i luften til den forestående gudstjeneste.
- Det at synge sammen – og oven i købet helt uden musikledsagelse – giver en oplevelse af fællesskab med de øvrige i kirken.
- Stilheden under bedeslagene bliver mere intens.
- Genkendelsesglæden ved at komme til den salme, vi har forberedt, er stor.
- Hvis du er gæst og ikke kender en eneste af salmerne på tavlen, så kan du i alt fald synge med på den, som de andre heller ikke kendte, da vi øvede den inden gudstjenesten.

Og fordi vi nu har fundet glæde i denne form, er det ikke en garanti for, at det vil virke lige så godt andre steder. Jeg håber dog, man kan hente lidt inspiration, og at mange af jer derude vil arbejde med på at lade de nye salmer flyde frit til menighederne, så vi kan få et frugtbart møde mellem salme og menneske, og så menigheder ud over landet får muligheden for at lade sig overraske, provokere, forny og måske tilmed at overgive sig til nye salmer.

Artiklens slagord

- Lad salmen tale selv
- Lad menigheden gøre sine egne erfaringer med salmen
- Syng mest muligt – tal mindst muligt

- Du er blot facilitator af mødet mellem salme og menighed – lykkes det møde, da er vores gerning gjort professionelt, og det må være den bedste ros, vi kan få.